

I. N. J.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA
De,

V E N E N I S,

Quam
DIVINO AUSPICIO!

Et

Consentiente Ampliss. Facult. Philosoph.
in illustri ad Auram Acad.

SUB PRÆSIDIO
Viri Celeberrimi

TORSTANI RUDEEN,

Poët. Prof. Ordinarii, Facult. Phil.
h. t. Decani Spectabilis.

Publico specimine

Sobriæ Philosophantium *neque*
placidè sistit

PETRUS ARLING,
Medelp. Svecus.

*Ad d. 17 Aprilis, Anni 1697 horis in Audi-
torio majori solennibus.*

A B O Æ,

Impr. apud JO. LAURENTII WALLIUM.

Reverendissimo in CHRISTO

Patri ac Domino,

DN. JULIO MI-

C R A N D R O,

S. S. Theologiæ DOCTORI

Celeberrimo,

Eccles. per Occidentales Norlandias

SUPERINTENDENTI

Eminentissimo,

Consistorii Hernosandensis PRÆSULI

Gravissimo,

Gymnasii item EPHORO

Adecuratissimo,

Mæcenati Maximo.

UT ET

Pl. Reverendo & Clarissimo

DN. M. ERICO BOZÆO,

Pastori in Selånger meritissimo, & ad-

jaacentis Districtus Præposito gravil-

simo, Promotori optimo.

111

Favore tuo Præsul Reverendissi-
me in bonas literas earumq; sectato-
res vere glorioso fretus, Studiorum
hæc primitias Reverendiss.
Tuæ Dignitati, in perpetua devotionis & ob-
servantia documentum, cultus & honoris mo-
numentum offero, humilimè simul adjunctis
precibus, digneris easdem serena respicere fron-
te auctoremque earum favore ac patrocinio
tuo in posterum amplecti. Ego interim, dum
sub hoc cælo & sole spirare propitia mihi con-
cesserint fata pro Reverend: Tuæ Digni-
tatis perenni Salute atq; incolumitate cali-
dissima fundere vota non cessabo. Vive itaq;e
diutissime Ecclesie Decus! Vive sacratissime
virtutis exemplum! vive Patria nostra Gem-
ma, & fulgidum orbis arctoi sidus! Vive in-
quam ad arbitrium diu felix! Sic voveo, sic
opto, & hic & ubicunq; vivus fuero. Tibi etiam
Pl. Rev. Dn. Præposite hanc opellam submissè
consecro, qui ad extremum usque vitæ halitum
pro salute tua Deum T. O. M. precibus fatigabo.

TUÆ REVERENDISS: DIGNITATIS.

nec non

PL. REVEREND. DN. PRÆPOSITI

SEIVS infimus

P. A.

*Consultissimo multarumq; rerum experientia
Prudentissimo Viro,*

DN. JOHANNI
STARZING/

Inclytæ civitatis Uplaliensis CON-
SULI Justitiario spectatissimo Pro-
motori ac Benefactori suo omni
officiorum genere æternum
devenerando.

Semper ingenui existimavi ani-
mi, ut, cui quis satisfacere & lu-
ere nequit se tamen Plurimum
debere agnoscat. CONSULTISSI-
ME VIR, cum ego tua in me merita con-
sidero atqve recordor, non possum non
Spectabilis tuæ Dignitatis debitorem me
profiteri maximum. Ea proin qua par
est animi submissione rogo, ut chartace-
um hoc munusculum, quod in grati a-
nimi

nimi & debitæ observantiæ pignus, cum
alia donaria, & virtutibus tuis paria, &
meritis debita, cum fortuna mihi ini-
quior, tum æquo parcior ingenii vena
denegarit, ad pedes tuos depono, gra-
ta mente accipias, & me promotione
tua dignum æstimes ulteriori. Meum
erit lupremum Numen pro tua, CON-
SULTISSIME VIR, Salute piis votis, cali-
disque suspiriis semper venerari, qui
sum maneoque

SPECTATISSIMI CONSULIS

Humilimus estimator

PETRUS ARLING.

Reverendo atque Doctissimo

DN. O L A O K J O N J A G /
Ecclesiæ quæ in Attmar est Sacellano
dignissimo, benefactori ut propen-
sissimo, ita omni honore sem-
per adficiendo.

Pl. Reverend. atque Clarissimo,

DN. M. PETRO K J O N J A G /
Pastori in Tuna vigilantissimo, Promo-
tori suo certissimo, pia mente
ætatem colendo.

Venerabili atque Doctissimo

DN. GEORGIO K J O N J A G /
Verbi Divini in Attmar comministro
perindustrio, Fautori
optimo.

*Has studiorum primitias in perpetua vene-
rationis, observantia gratique ob in-
numera beneficia animi signum,
cum calidissimo voto pro perpetua
eorum incolumitate.*

D. D. D.

P. A.

Pereximie & Præstantissime Domine

PETRE ARLING,

Amice jam diu dilectè

Qui vel paulo accuratiori mentis indagine Argumentum de VENENO in Regno præprimis Animalis perpendere voluerit, nulli facile illud vel subtilitate, vel utilitate in foro Philosophico cedere videbit. Nam (ut nihil heic de utilitate dicam) præter incomprehensibilem fere vim ejus elasticam, quâ ictu quasi oculi omnia pervadit: ut & obscurum agendi enecandique modum, sanguinem scilicet vel more acidorum coagulando, vel acerrimi instar alcali, eundem dissolvendo, subtilitatem difficultatemque maximopere adauget insigne illud sententiarum divortium, in quod celeberrima omnis ævi ingenia circa exactiorem *Naturæ Veneni* hujus contemplationem lapsa sunt: Quatenus adhuc non addè inter se conveniunt, num malignitas hæc præcisè & sigillatim in hoc vel illo humore, vel in irritatis tantum spiritibus, & indè accepta humorique impressa animalis idea seu caractere consistat? Quarum priorem præter maximam partem Scholasticorum, acriter defendit Celeberrimus *Redi*, cumque illo Expertissimus *Lemery*; posteriorem verò subtilissimus per ignem Philolophus *van Helmont* & *Poterius*, quibus calculum etiam addidere magni nomi-

nis *Zvelferus, Hildanus, Charas* plurimique recentiorum alii. Hanc vero litem jam dirimere nostrum non est, nulli dubitantes Te, pereximie Domine, non tantum illam, sed & alia, quæ tam elegantem materiam tangunt, pro elegantibus studiis tuis, solidè & eleganter explicuisse. Ut itaque felix ingenium Tuum, jucundos mores, inculpatamque vitam semper æstimavi, ita jam felices in Literis progressus, illustreque hoc diligentia specimen Tibi ex animo gratulor, intimè simul vovens, post feliciter peractos labores Academicos Te apud Tuos uberrima maneat laborum præmia! Vale! Scribeb. occupatiss.

Tibi optimè cupiens

LAURENT. BRAUN

Acad. h. t. Rector.

In Disputationem

De VENENO

Pereximii atque Literatissimi Jjuvenis

DN. PETRI ARLINGZ,

Amici egregiè dilecti.

R*em notam priscis, subita mox nocte sepultam,*

Nunc iterum claro vis decorare die.

Cognatus pulcri: Fateor. sed, amice, caveto,

Ne tua sint animis scripta Venena nigris.

Epigramma subitum dedit

T: RUDÉEN.

PRODROMUS.

Hæc est almae matris, naturæ consuetudo atque lex quasi connata, ut per minima initia gradu successivo magnos molietur atque producat effectus. Nascitur ex cantillo seminis apice ingens arbor, annosa quæcus lata expandens brachia & producta quævis ex triplici naturæ regno altitudine facile transcendens. Oritur ex cicatricula, Mili semine minori, gallus animal magnanime & superbum, & ex cantillo Spiritu genitili hujus una vice omnia, vel centena si essent gallinæ ovula fecundantur. Ex puncto prodit homo magni hujus mundi non minoris momenti imago atque microcosmus. Ita ut exinde Scaligeri illud, dari inter minima maxima, & quod Herodotus habet æternum Numen in minimis initiis maximum adparere voluisse, oppido pateat. Tacitus hæc, ac imprimis parvum mirandæ humanæ Machinæ exortum, mecum agitanti deprehendi quem-

admodum ea à parvis suscitatur primordüs, ita exigua non minus initia destructionem ejus moliri, & vel ex tantillo primum causa morbificæ errato, maximos ei ad crescere morbos. Nolo ire ambages. Ad manum est quod Sat est. Nimirum Venena, quorum lethifera plane vis atque ἐνέγγυα omnis avi Philosophos in admirationem sui rapuit atque indaginem. Ast, ut in alto latet veritas, nec eâdem, quâ sata est prodit luce, ita nulum tam prope ad ejus hac in re accessisse videtur centrum, quam seculum præsens tot eruditis atque eximiis viris experimentisque innumeris præ cæteris locupletatum; etenim novimus, quid alij, quorum nomina in pace, auctoritas in salvo maneat, hac de re judicarint. Sed agenda quoque illis gratia, qui tantum quantum licuit investigavere. Multa etiam post nos serus edocebit vesper quæ cognoscere haud potuit aurora. In hæc nonnihil inquirere, cum haud parvæ videatur utilitatis, Speciminis quælibetque gratia pro ingenii modulo de iis agere constitui tu vero.

Juste Jehova DEUS, solus justissime Judex.
 Adspira cæptis, flamine quæso tuo!
 Nam sine te nullus, potis est placidum meditari;
 Et sine te nullus, qui bene finit opus.

§. I.

Mille hominum sensus, capitum discrimina mille.

E Loquar an fileam inter, tot doctissimorum virorum sententiarum divortia? Venena hominem lædere audio, eadem ab aliis animalibus absque noxa comedi etiam comperio. Nunc ergo inter sacrum & saxum sto, nec quid agam scio. forte nulum ideo Venenum datur? Fateor sane & certè profiteor hanc per plurimos inlationem facere posse; quippe facilis est ad errorem via. Ut tamen aurum à scoria verumque à falso liberem, hic protinus in ipso dissertationis limine hanc remove dubitationem animo sedet. Duo præprimis sunt hominum genera, eunt ad veritatem quidam sine aliena ope. Ipsi sibi faciunt viam absque antecessoris adjutorio. Aliis ex se impetus talis non est, non ituri si nullus antecesserit sed bene secuturi. Laudandi isti maximè, at non contemnendi hi quidem. Præclara res est veritatem scrutari, sive ipse sis auctor & princeps, sive boni ducis bonus comes. Me non pudet Sperlingii quem præeuntem sequor contentus sorte secunda, quamquam subducam collum jugo servili:

A 2

quod

quod non licet modo: sed & decet. *Ab homine, inquit cap: 6. de insect: in addit: ad zoolog. cap: 2. sumptum araneæ Venenum, seu cum potu, seu cum cibo, miserè adficit & adfligit corpus. A gallinis vero aliisque avibus, sine periculo araneæ comeduntur, Sic non omnibus Venenum est, quod alicui est. Hæc vir acutus. Datur ergo Venenum. At vix in se & absolute tale sed potius respectively ad corpus, quod in minutissima sui quantitate insigniter lædit, ita vocatur. Sic herbæ multæ noxiæ nobis veluti napellus aut cicuta, non item brutis. Porcis excrementa foetidissima suavissimo sunt pabulo. Vermibus nocivis aviculæ vescuntur non paucæ. Nos aviculis utimur incolumes. Nec omni, pestis, quod est alicui. Catervatim sæpe moriuntur homines, illæsis bestiis. & mox bruta, hominibus indemnibus. Et quæ aliæ sunt circumstantiæ absolutam Venenorum potentiam infringentes.*

§. II. Proin respectivè ad corpus quod lædunt, venena consideraturus, arbitror operæ pretium esse ut præprimis ipsam ὀνομαζο-
λογίαν explicem; quippe nihil disci potest utiliter, nisi cognito prius eo, sine quo nihil discitur. Necessaria est cognitio rerum propter se, nominum vero propter res. Hæc ante-

antecedit, illa sequatur. Dicitur ergo Venenum quod venas petat, sive quod per venas vadat. Isid: l. XII. cap. IV. infusa n: per venas ejus pestis, vegetatione aucta discurrit, animamque exstingvit. Quod etymon Camerarius quoque lib: de Divinat: p: CVIII. asserit. Verum non minus placet, ut quemadmodum Ἐξικον dixere à Ἐξον, ita & Venenum dicatur quasi belenum à Βέλιννον, telum. Italis certe Venenum dicitur Veleno voce convenienti cum Græco βελίνιον cui ex eo nomen quod esset ἰὸς τῶν βελῶν; nam Persæ sagittarum cuspides Veneno inbuebant, ut est apud Aristotelem, in lib: de plantis.

§. III. Vox ipsa (ut ad homonomiam abeam) sumitur interdum pro colore, fortasse quia ut Venenum omne exitium adfert & colorem pristinum mutat, ita succi illi pretiosi, veluti purpuræ, lanas verius corrumpant, quam ornent. Maro quoque eas mentiri colores ait. Vel potius Græcorum hoc factum exemplo, quibus Φάρμακον sumitur ἀπὸ τῆς βάμμα, Quomodo Maro dixit in Eccllog: *Alba nec Assyrio fucatur lana Veneno*. Ubi Venenum pro colore poni monet Servius. Et Solinus simpliciter cocci Venenum dixit, id est Φάρμακον βάμμα

χρῶμα. Sæpissime vero, ut etiam heic loci, in malam partem sumitur, ut medicamentum in bonam. Unde Cicero in Cluen: *constitutum inter eos de alia re fuisse ut medicamentum non Venenum Diogenes adferret.* Medicamenti tamen voce pro Veneno usus est Varro sat; *πεὶ ἐξαγωγῆς.* Quærit ibidem ab Anibale *cur biberit medicamentum? quia Romanis, inquit, me Prusiades tradere volebat.* Ast, Venenum pro medicamento hominis bono non dicitur. Scio tamen Cajum ad leg: XII. Tabb: scribere adpellatione Veneni, quod Græci *Φάρμακον* dicunt, medicamentum bonum pariter ac malum contineri, atque id probatum ire isthoc Homericæ Odyssei: *δ. de herbis in Ægypto crescentibus Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.* Sed non si *Φάρμακον* vox media est, similiter, venenum erit. Ideo Glossæ Philox: *Venenum Φάρμακον θανάσιμον.* Nec obstat quod etiam dicatur malum Venenum ut apud Solinum cap. XLIV. de Anibale *Veneni mali poculo animam expulit;* Nam veteres omnes resnoxias Mali epitheto infamabant, Quare magis ad rem faceret, si ostenderent hominis ratione bonum venenum

nuspian legi, etsi & bonum esse Veneni usum non ignorem; sed ex eo vocem esse mediam non consequitur; quia tum Venenum est ratione non hominis, sed alterius, cuius vim delet, ut Venenum sit veneni Venenum. Non raro generatim etiam pro labe & peste sumitur. Sed non his immorabimur, tempus effluit.

§. IV. Notatis sic pro re nata quæ in ὀνομασιολογία scitu præprimis sunt necessaria, cæpta pertexenda restat tela atque πραγματολογία siveres ipsa adeunda. *Sunt autem venena* (uti illa definit Ettmul: in de parvis mag: morborum initiis pag: 220) *corpuscula subtilissima salina plus minus volatilia, in propria specie incontaminata, aliorum tamen corporum respectu ut plurimum acerrima, hinc ubi ab his suscepta in minima etiam quantitate tantas in horum succis ac genere nervoso alterationes inducentia ut gravissima inde Symptomata, vel necem ipsam inferant.* Jam cum hæc omnia probanda ad amissim sint, faxo ne quid hic desiderare possit mens veritatis avida. Nitatur vero partim doctissimorum virorum testimoniis in præsens, partim etiam ad ocularem demonstrationem recurram. Ac primo
 qui-

quidem, Subtilissima quod sint corpora oppi-
 dō patet; non enim crassum illud antimonii E.
 g. corpus ut oculis subjicitur, veneni quod in eo
 latet formalitatem constituit, sed longe subti-
 lius quid in eo reconditum. Testantur hoc infusa
 antimonialia corpusculis nullo sensu palpabi-
 libus inprægnata, iisque tam paucis ac subti-
 libus, ut licet vel centies unum idemque frustum
 vitri antimonialis novo semper vino infude-
 ris, vix tantillum ponderis, nihilque respectu
 molis externæ, ei decessisse animadversurus
 sis, particulis tamen quibusdam vinum ab eo
 fuisse inprægnatum, vomitus à singulis infu-
 sionis partibus excitati docent. Ex ictu sub-
 tilissimi in scorpione aculei & acutissimi in vi-
 pera dentis (non enim aculeo pungunt vi-
 peræ, pro ut vulgus sibi imaginatur sed ha-
 bent dentes acutissimos quibus mordent, den-
 tes vero illi juxta Zwelferum in masculis duo
 sunt, in foeminis vero quatuor) vix vestigium
 læsionis, ne dum particulas venenosas medi-
 ante ejus liquore aut saliva communicatas vi-
 dere potes: subesse tamen tales & non sola
 acutie instrumenti lædentis damna inferri sub-
 odoratus est jam Gallenus 3. de: loc: affect: 67.
 Ubi Scorpij aculeum non agnoscit sufficien-
 tem, sed substantiam quandam insuper vel spi-
 ritu-

rituosam, vel humidam subesse suspicatur quæ
 ut mole minima, ita facultate quam maxima
 sit. Quin & persvadent hoc ponderosæ illæ
 rationes quas excellent: Dom. D. Ettmuller
 in diss: de vipera habet. Scil. (1) quod di-
 versæ maculæ varii coloris mox insequantur
 non nisi à principio materiali aliquo commu-
 nicato, ac Sangvinem dictis in locis corrup-
 pente oriundæ (2) quod contrahentia in prin-
 cipio statim adhibita, juvent. (3) quod in
 partibus carnosis ex morsu tali læsis similia ni-
 hilominus Symptomata sequantur, hincque ad-
 paret non ob læsam saltem partem nerveam
 gravia hæc Symptomata h. L: contingere
 (4) quod dentes non æque acuti ani-
 malium quoque alias non venenatorum
 in statu iracundiæ lethalem æque tragædiam
 excitent.

§. V. Qua alterum, salinæ quod sint
 particulæ venenosæ, inprimis quæ ex mine-
 rali & vegetabili regno depromtæ acrimo-
 nia eorum demonstrat, utpote solis salibus
 propria. De hac autem in ipsis præsentè,
 varia testantur, ac primo ipsæ venenorum
 species, quæ acredine manifesta in sensum
 incurrunt, ut mercurius subl: purgantia for-
 tiora, helleborus, euphorbium &c. quorum ve-

nenositatem in sale vol: acri consistere, Pechlin: tr: de Purgantibus egregiè ostendit, atque insuper ex eorum sapore caustico patet. Et quamvis arsenicum, aliaque nonnulla, ob intimiorem veneni ejus inclusionem ad gustum videatur dulce, ventriculo tamen inmissum rosione acrimoniam, quæ latebat prius, satis manifestat. Secundo quod cuncta vegetabilium & mineralium venena per temperantia corrigantur & mitificentur. Sic Mercurius Subl: si addito novo mercurio vivo Sublimetur, evadit dulcis, & innoxie sub debita dosi & circumspectione adhibetur. Et unversale quasi venenorum ore haustorum temperativum atque correctivum præstat, lac, butyrum, oleum, amygd: dul: omniaque pingvia ac diluentia quoque, ut aqua simplex copiosè hausta, dum diluendo hæc acrimoniam simul valdè infringunt. Sic exemplum hic loci cognitum habeo cujusdam, qui ex errore aquam fortem bibens, haustâ mox desuper copiosè aquâ simplici, ab omni noxa immunis reddebatur. De muribus res nota est, si arsenicum comederint, modo aquam desuper bibant, eos evadere. Accedit & illud, quod omnis veneni actio atque operatio in eo consistat, quod vel vi sua alterati-

va humores corporis, præprimis vero sanguinem præternaturalis fermentationis jura subire cogat, vel figura sui acutissima irritare nervos, ac consequenter Spirituum animalium cursum vitiare possit (ita enim naturales ac corpori nostro proprii comparati sunt habitus, ut quamdiu in statu ipsis à natura assignato inperturbati relinquantur, tamdiu Spiritus ordinariè omnia in corpore exsequantur, simulac vero iidem aliqualiter transformantur, depravatè juxta eos ut agant spiritus, necesse est) turgescencia vero talis humorum sequitur in genere nimiam materiæ occasionalis acrimoniam; Sive enim ex auctâ effervescentiâ contentorum, sive irritatione partium continentium, & hanc insequente concitatori motu locali contentorum P: n: sive ex utrove derives turgescenciam & agitationem istam humorum, sane ubique principale peccans erit acrimonia nimia. Scil: non moventur suoapte impetu contenta fluida, sed per meatus canalesque consuetos, ceu organa, fibrarum eorundem ministerio & Spirituum moventium potentia, tam naturaliter quam præternaturaliter feruntur. Utrobique præsupponitur stimulus, qui sub humorum orgasmo est in ipsis contentis, quæ potentiarum

Hippocraticarum beneficio cum saltem activæ existant, intemperatura eorum, cujus ratione nos lædunt, nihil aliud erit, quam acrimonia nimia. Pressius ut loquar, fermentum acidum volatile acrius, sive intus ex adsumentis genitum, sive extrinsecus inspiratum, vel aliunde contagii nomine susceptum, origo est orgasmi cujusvis humorum p: n: hoc n. aut texturam Sanguinis sive crasin temperatam pervertendo, aut chylum & lympham exasperando, aut bilem vitiosè aciendo, aut Spiritus influos inquinando, primo motus horum intestinos tam absolute quam respectivè tales (in relatione nempe fluidi unius ad alterum, eorumque mutua miscelæ) p: n: vitiat, & in turgescentiam ac commotionem, effervescentiæ plus minus similem concitat, hinc tam acrimoniæ, quam turgescentiæ humorum respectu partes continentis irritat, qua occasione, Spiritus impetum faciens fibrarum ministerio contenta diversimodè ac inordinatè, subinde tumultuosè admodum agitatur, & impellit per vasa naturalia, unde tot in corpore turbæ, tot læsiones atque transformationes, quas læsiones communiter a qualitate quadam maligna & toto genere deleteria oriri ajunt.

Cono

Contra quos nunc disputare non volo. Id tamen dico me nequaquam intelligere quid illa qualitas sit, quod enim occultum est, illud est ignotum, de ignoto vero Physicus disputare nec debet nec potest. Ast, nemini tacuisse nocet.

§. VI. Acrimonia a: hæc duplex est, acida aut alcalina. In vegetabilibus Venenosis consistit illa in Sale volatili aeri alcalino, quod aliquo modo patet ex eorum per acida castratione aut correctione, quæ tamen per alcalia fixa quoque procedit, quatenus hæc volatilitatem eorum tollunt, non tamen profus omni vi, quemadmodum acida ratione essentialis contrarietatis, ut plurimum faciunt, ea spoliant. Mineralium Venena in acrimonia acido alcalina ac volatili consistere videntur: quod vel exemplo antimonii patet, cujus neque substantia acida sulphurea solitariè E. g. sulphur viridescens ex antimonio per aq: Reg: soluto separatum, ad $\mathfrak{D}$, innoxie juxta Tachenium propinatum; neque ejus pars alcalina Mercurialis sola, per acida v: g: in bezoardicis fixata, sed ambæ saltem combinatæ catharticiæ sunt. Particulam limitativam, *ut plurimum acerrima*, addidi, eò quod exceptio
veni-

veniat facienda de animalium venenis, utpote quæ non tam in acrimonia, quam motu spirituum adfectu iræ impetuosius intenso speciebus intentionalibus (quas Medici dicunt *ideas seminales*) frequenter determinato fundata sunt, utpote quæ ambo ut plurimum intime conjunctæ vim suam corpori nostro hostilem, exerunt. Exerere a. hanc ipsam videntur peregrinæ illæ species dum confermentatæ cum particulis sanguineis & spirituosis subjecti recipientis & magis sic evolutæ, extensæ, ac multiplicatæ semper sanguinem cum spiritibus transluentem in loco, ubi istæ hærent, idea sua, vel etiam juxta Helmontium] peregrina vitæ mediæ indole, quæ in sapore aut odore consistit vicioso, sigillant, ac motu suo ipsis proprio spiritus nostros in consortium quasi trahunt. Hinc morbos pariter ac mores ab animalibus rabidis mutuantur læsi. A cane rabido demorsus homo latrat, ringitur, immo eadem cum canibus sagacitate nonnunquam dotatur, ita ut amicos è longinquo accedentes, licet eos non videret, solo odore effluviolum, quæ continuo corpora emittunt, cum aëre ipsi adductorum exactè quidam discerneret & adstantibus hunc vel illum amicum appropinquare prænunciaret, quemadmodum obser-

observavit Borellus Cent: 3. obs: 68. & alii. Vidisse se quidam testantur in saliva canum rabidorum & urina ab his demorsorum femina seu ideas parvos catulos, qui revera se moverent, repræsentantes, quæ sane admodum confirmarent, per idearum hujuscemodi communicationem tales adfectus concitari in demorsis; quoniam tamen hæc nonnullis, v. g. Aromatario diss: de rab: cont: dubia adhuc & imaginationis saltem inlusiones videntur donec ulteriore experientia hæc innotescant, in medio ea relinquo. Id interim adnoto, veritatem hujus rei non parum confirmare illam observationem, quam habet Salmutius. c. obs: 83. de muliere cujus simbriam togæ canis rabidus momorderat, nascentibus deinde in loco ambesionis vermiculis, similitudinè capitis ad canes proximè accedentibus. Horum vero quicquid sit, id sanè certum est, effectus ejusmodi, Brutis vi ideosyncrasie seminalis ac specificæ, tantum proprios, in homine postquam à bruto tali læsus, ordinario sese exhibentes, non nisi ex simili causa seminali, proprietate specificè juxta naturam bruti istius agendi, instructâ & intra corpus humanum, recepta, produci posse. Ex eadem etiam causa factum

ctum, quod Puella Uratislaviensis, de qua Bekerus in microcosmo Med: refert, ex potu sanguinis felini pro epilepsia tollenda hausto, felinos mores & naturam contraxerit, ita ut sub paroxysmo feles, voce, saltu, gestu, imitaretur, mures in silentio venaretur, latibulisque horum avida adstaret. Pari ratione ac alias notum est, ex eadem causa infantes nutricum mores imitari, quod eò magis confirmatur per exemplum infantis à capra nutriti & exinde caprinos saltus atque mores æmulantis; cujus meminit excell: D. D. Etmul: in de morfu viperæ.

§. VII. Hinc tanquam ex suo fonte dimanare videtur nullum animal per se esse Venenosum, fieri autem tale per accidens, dum abreptum inpetuosis animæ passionibus, frendens ira vindictæque anhelans, per effervescentem salivam, vel simile quid, statum iræ conceptum, per morsum communicat, & ita Venenat. sic etiam homo ipse ubi ira vehemens eundem armavit in perniciem, periculosum & nonnunquam lethale mordendo infligit vulnus, cujus rei insigne nobis ministrat exemplum mulier illa maniaca cujus mentionem facit sæpe laudatus Etmul pag: 323. in de Mors; vip: quæ hictorem in custodiam se

se abducentem, mordendo prope axillas, in similem coniecit calamitatem, ut postero die similiter ac ipsa fureret, muliere meliuscule sese habente. Simile etiam habet exemplum Hild. Cent. I. obs. 84. Ubi dicit ex morsu levi hominis in digito gangrænam in brachio ad cubitum usque ortam esse; Immo sanguinem hominis ruffi venenatum perhibent, si ira exacerbato detractus fuerit auctore Marco Marpag, 433. Sicut Zacutus Lucitan: lib: III. prax: adm: obs: 82. refert, ex potu sanguinis hominis ruffi, per venæsectionem sine adfectibus gravioribus emissi perpetuam secutam fatuitatem. Si ira fuisset percitus, vel alia vehementiori passione, alia certè secuta fuissent symptomata.

§. IX. Verum enim vero, licet hæc adeo vera sint, ut nemo, cui mens sana in corpore est sano, inficias ire possit, haud parum tamen mirari subit veteres non modo, verum etiam Modernos quamplurimos, quos vera animalium Veneni cognitio latet, aliquas viperarum partes venenatas, quasdam vero salutiferas esse firmiter adserere; Quippe si vipera integra in vino extincta leprosos restituit (quod testatur Galenus & Quercetanus) nec non si foeminae quædam nobiliores

anglicæ teste Zwelfero pag: 211. Phar: Aug: de vino tali viperino quasi interno cosmetico ad pulchritudinem corporis vultusque & universæ cutis formositatem comparandam, absque ullo damno ac sanitatis detrimento, bibunt, corrui omnino adfertio partium viperarum venenatarum, *fellis* scilicet *caudæ* & *eupitidis* (istæ n: sunt quæ communiter pro venenatis habentur) uti nec ipse Zwel. in illis Venenositatem aliquam deprehendere potuit, utut multa millia (ut ipse citato loco testatur) viperarum mactaverit, & abscissa capita, vesiculas felleas, & caudas earundem, alia carne involutas Felibus & canibus devorandas objecerit, quæ etiam absque ullo vitæ discrimine, vel noxa aliqua, consumere, nec vel tantillum damni, qua corporis incolumitatem, inde passi sunt. Quod a. hujus vel istius animalis morsus, morsu alterius perniciosior, magisque lethalis sit, hujus causam, cum in iracundia magis vel minus intensa, tum etiam in acumine dentium, si ve cuspide eorundem acutissima sitam esse, plane mihi persvadeo; Nam si dentes illos falcatos viperis E. g. eruas deinde morsus earum non æque exitialis existit. Accedit etiam patientis alius atque alius status atque conditio;

& e-

etenim si meticulosus est & pavidus, Venenum ex morfu receptum multum exaggerare, & diffusioni in totum corpus portas patentes aperire potest, contrarium fit si animosus & intrepidus; plane simili modo ac in peste fieri assolet, ubi timidi in majori versantur periculo quam qui inpavido animo gaudent. Hæc & multa ejusmodi Ettmuller ac passim quidem plurima de re hac: sed non nunc omnia.

§. X. *Volatilitatem particularum Venenosarum* arguit earum partim effectus ut plurimum maximè subitaneus, partim correctio earum per fixiora subjecta. *In propria specie intontaminatas* easdem dixi, hoc est respectu corporis cui propriè insunt, naturaliter se habentes & minimè corruptas, ad differentiam contagii, quod simili fere principio gaudet, sed in se præternaturaliter jam constituto & quasi putrido; Quippe ortum ducunt ex miasmate Venenoso, ab aere primum suscepto & hinc per contagium propagato quod occultè & latenter hominem adgrediens vel eandem vel consimilem dispositionem ejus corporis, unde prodiit, ipsi imprimat, ita ut effluvium illud cujus Tulpius l. 4. obs;3 meminit non minus quatenus

ipsius Tulpii fauces erodebat, quam quatenus
 famulæ continenter Dominæ morbosæ ope-
 ram dantis pectus canerosa pariter exulce-
 ratione inficiebat, contagium dici debeat.
 Miasma illud summe subtile est adeoque ad-
 modum activum, adeo ut quæquæ versus dif-
 fusum, virulentiam suam exerat, unde à qui-
 busdam spiritus pestilentialis, ab aliis aura ve-
 nenata, ab Helmontio Gas fracidum in aere
 dicitur, Gas tanquam spiritus incorporalis,
 nullo sensu proprie cognoscibile, simile cæco
 isti odori quo mediante canes heros suos ag-
 noscere solent. Quod ad causas contagio-
 rum atque adeo ipsius pestis remotas adinet
 sunt hæ ipsæ variæ, præ cæteris terræmotus,
 considerandi, cum passim exempla prostant.
 Non immerito tunc causa rejicitur in efflu-
 via mineralia volatilia, mercurialia, quorum
 halitu toties jugulantur metalli fossiles. Ut
 nihil hic dicam de victus erratis; nihil no-
 tius est quam pestem famem sequi (quod ta-
 men nunc DEUS in secula benedictus cle-
 menter avertat) item esus alimentorum, præ-
 sertim carniū absque salis condimento: nec
 non esus carniū ægrotantium, quin & pos-
 tus aquarum putridarum fœcundæ matres
 morborum speciatim febrium malignarum
 epide-

epidemicarum esse solent. Pertinet etiam huc hominum strages in bellis, ex quorum cadaveribus putredine resolutis miasmata putrida quasi exsurgunt aeremque hoc modo inquinant, quæ inspirata cum eo simul intra corpus animale p: n: hoc E. g. peste adficiunt, cumque ab animalibus ac ipso homine sic inquinatis similia semper effluvia morbosa per os etiam exhalant, facile postmodum ab aliis quoque vicinis simili modo suscipiuntur, aut corpori horum adfricantur, quod ipsum si in crasi seminali cum priori animali, ex quo contagium hoc morbosum manavit, conspiceret, simili inde modo adficitur. Unde inter certa animalium genera, & consanguineos nonnunquam effectum solummodo sortitur; cum hi in idea seminali ut plurimum conveniant; hanc namque particulis succi nutritii, qui omnes partes permeat & tandem in semen colligitur inpressam cuncta generantium individua postquam definitam figuræ corporis sui extensionem adsecuta, in circulum quasi redeundo, posteris suis sub specie seminis communicant sicque perpetuo propagant atque conservant, ita ut parentes ac inprimis matres, nævos, excrescentias, aliosque varios morbos ratione idearum à singulis

partibus seminali materiæ præterfluenti communicatarum in liberos propagent. Sed satis de hisce.

§. XI. Dixi supra Venena vim suam corporibus lethalem inferre quatenus acrimonia sua intensissima & simul summe volacili vel fluidorum texturam insigniter immutare, vel solidorum sensibilitatem singulariter irritare possunt, unde non immerito quæri possit *utrum magis Spiritus vitalis cum massa sanguinea vitatur, an vero spiritus animalis & genus nervosum?* Existimo ego (quantum lubricitas fert mei ingenii) spiritus animales cum genere nervoso primarias hac in re partes obtinere. Idque vel inde probari posse autumo, quod hic, ut etiam alii morbi, cum molesta quadam sensatione conjunctus sit, sensatio autem à spiritibus animalibus primariò fit; manus enim spiritu absente non sentit. Persuadet etiam hoc, ut alia taceam, *imaginatio*, quæ non nisi spirituum animalium ministerio peragitur, & tamen efficacissime Venenorum promovet receptionem. Per *imaginationem* illas intelligo ideas, quæ præter ideæ materialis (de qua supra) peregrinæ intra corpus nostrum receptionem, per solam *imaginationem*, occasi-

casione objecti externi fortius commotam
 & fabricante Spiritu nostro formantur, Quan-
 ta hujus imaginationis sit vis atque effica-
 cia, vel unicum illud ostendit exemplum,
 quod Zwel: p: 273 de viro quodam refert,
 qui serpentem pro angvilla comedit; nihil
 mali inde perpessus, sed cum cognovisset
 postmodum fuisse viperam exphantasia in mor-
 bum inlapsus, obiit. Præterea novimus e-
 tiam spiritus una cum sanguine per firmio-
 rem & inconsuetam magis imaginationem hac
 ratione fortiori & magis peregrinô determi-
 natô tamen morû, fœtui molliusculo ad-
 pullos, varias figuras ejdem intra uterum
 adhuc hospitanti adfricare. Sic legimus in
 Marco Mar: gravidam à pomo, quod depe-
 ribat, prohibitam, enixam esse fœtum, è cu-
 jus mala pomum proprio petiolo adhærens,
 pendeat. Bekius adhuc majoris momentâ
 mentionem facit historiæ de uterum quadam
 gerente, quæ cum Æthiopem ex inopinato
 accedentem exhorresceret insigniter, in animi
 deliquium lapsa: cum metueret fœtus nigredi-
 nem, adstantium unus (qui probe cognitum
 habebat, ideas hujusmodi de subito & ex
 terrore conceptas, superveniente alia idea
 contraria iterum deleri) svasit ut statim le-

varerur foemina & secuta redderetur, nullum post lotionem nigrorem in foetu amplius observatum iri. Factum hoc & ecce! tandem peperit foetum candidum, nigrorem vero sibi revera fuisse inpressum ostendentem, dum in locis ad quae manus lavantis non pertigerat scil: in interstitiis digitorum tam in manibus quam pedibus nigredinis vestigia adhuc retinisset. Porro per experientiam constat ex frequentiore & firmitate pulchrarum imaginum aut infantum aspectu firmiter in phantasia radicato, conceptam pulchritudinem gravidas in foetum derivare: quod idem ex adverso ex turpiter conformatis, labiis leporinis &c. subito inspectis & firmiter animo retentis, iisdem contingit. Vides ergo Lector erudite quam potens sit imaginatio ad varia in corpore Symptomata excitanda.

§. XII. At, non sufficit fortassis sciendi avido demonstrasse ὅτι ὅτι desideraturus procul omni dubio est is insuper τὸ πῶς. Fateor hunc majus mihi facessere negotium. Sed dico, ut breviter agam, hujus imaginationis vim ex conjunctione animae cum corpore unice dependere, cujus lex est ut certam ideam in mente, sequatur certus in corpore motus & versa vice, sicuti haec

hæc omnia erudite dilucidat Aristoteles in
 suis physiognomicis Cap. 1. & 4. ubi ille ita:
 δοκῆ δὲ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπαθεῖν
 ἀλλήλοις καὶ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιομένη συν-
 αλλοῖα τῆν τῆς σώματος μορφὴν, πάλιν τε ἡ
 τῆς σώματι μὲν ἀλλοιομένη συναλλοῖοι τῆν
 τῆς ψυχῆς ἕξιν. E. cquid vero? omnes ne
 functiones corporis dependent a men-
 te & vice versa mentis à corpore? Non.
 sed πλείστας καὶ καλλίστας κινήσεις ἔχει σῶ-
 μα ὑπὸ ψυχῆς, καθάπερ δὲ ἡ ψυχὴ τὰ μὲν
 ὑφ' ἑαυτῆς κινωμένη πράττει κ. τ. λ. ἕως ἂν
 πάλιν τὸ σῶμα πολλὰς μὲν ἐξ αὐτῆς κινήσεις
 ἔχει. Plut: in conu. 7. cap. pag: 163. Sed
 hæc ulterius persequi vetat instituti ratio.

Minima fateor, de minimis, quæ propo-
 fueram adtuli, sufficienter siquidem de sin-
 gulis acturo, non aliter ac maximi ex iis effe-
 ctus, ita & maxima speciminis hujus limites
 tantilli exercitii longe excedens, & in inte-
 grum tractatum diffusa exeresceret moles. Con-
 donabis igitur L. B. si minus ab omni par-
 te curiositati tuæ vel ne stylo quidem lima-
 tiori satisfeci. De cætero admiraberis me-
 cum Divinum numen in minimis maxi-
 mum ac admirandum,

CUI SIT SOLI GLORIA.

COROLLARIA.

I. Datur in rerum natura Basiliscus, & virulentissima, omniumque animalium nocentissima bestia ac pestis.

II. Falsus & fabulosus est ortus ille Basilisci, quo eum ex ovo Galli gallinacei senioris & novennis oriri, & incubo Bufone excludi, vulgò statuunt.

III. Falsum etiam ac fabulosum est Basiliscum solo aspectu sive hominem sive ullum aliud animal, quod prior ipse conspexit interficere posse; visto n: fit non per radiorum emissionem, sed per specierum sensibilibus receptionem.

IV. Omnium araneorum atrocissimi sunt Veneni Tarantule in calidioribus & planioribus Apulie locis præprimis stabulantes.

V. Mirabile imprimis est, reliquo anni tempore, perniciosam minime aut exitialem tarantulam esse, immò, vix nervorum aliquid aut virium obtinere, ad incommodandum. Sole autem suum redintegrante astum, tam virulento pestiferâ esse morsu, ut quemcunq; ferali morsu sauciarit, nisi celeri succurratur remedio, necesse sit vel mori protinus, vel si fortior natura, vitæ evaserit periculum, miserabilem relinquat hominem.

